

Három ómagyar helynévfeldolgozásról

1. K. FÁBIÁN ILONA, A Váradi Regestrum helynevei. Szegedi Középkortörténeti Könyvtár 13. sz. Szeged, 1997. 165 l. — 2. Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból 1. Abaúj—Csongrád vármegye. Közzéteszi: HOFFMANN ISTVÁN, RÁCZ ANITA, TÓTH VALÉRIA. A Magyar Névarchívum Kiadványai 1. Debrecen, 1997. 156 l. — 3. BÉNYEI ÁGNES — PETHŐ GERGELY, Az Árpád-kori Győr vármegye településneveinek nyelvészeti elemzése. A Magyar Névarchívum Kiadványai 2. Debrecen, 1998. 134 l.

1. Mint az közismert, korai ómagyar kori nyelvemlékeink messze túlnyomó többségét szórványemlékek teszik ki. Ezek kiadása már a múlt században megkezdődött, de még napjainkban is folyamatban van. A minél megbízhatóbb, minél korszerűbb, minél több tudomány igényeit kiszolgáló nyelvemlékkiadásokon túl azonban egyre sürgetőbb igényként fogalmazódik meg olyan jól kezelhető adattárak összeállítása is, amelyek könnyen felhasználhatóvá teszik a hely- és személynévek ezreit. A névtudomány belső fejlődése is abban az irányban haladt, hogy — legyen szó etimológiai vagy szinkrón névvizsgálatról — a felvetődött kérdéseket névrendszertani keretben célravezető megoldani. Vagyis az egyes kiragadott lexémák elszigetelt elemzése fölött eljárt az idő. A nevek világában azonban a kutatónak bizonyos elemi információkat minél előbb tudni kell. Ezek közé tartozik az, hogy egy helynév mire, a személynév kire vonatkozik, illetőleg egy

meghatározott forrásállomány mely azonos lexémái köthetők azonos denotátumokhoz. Például 10 *Ivanka* adatból hány a személynév, hány a helynév, ezen belül hány jelöl azonos személyt vagy települést stb. Az így elemi szinten definiált nevek azután több szintű filológiai elemzésnek vetethetők alá: hogyan hangzottak, milyen szinkrón alakváltozataik mutathatók ki, később milyen irányba fejlődtek, mi az eredetük, névtípusuk, milyen a nyelvföldrajzuk, milyen nyelven kívüli tanulságokat hordoznak stb. E sokszor fáradságos, nagy felkészültséget, lelkiismeretes aprómunkát (is) kívánó tevékenységnek vehetjük most kézbe néhány friss termését.

2. K. FÁBIÁN ILONA a Váradi Regestrum helyneveit gyűjtötte össze és rendezte kislexikonba. A szerző már hosszabb ideje foglalkozik ezzel a nyelvi és történelmi szempontból egyaránt kiemelkedő jelentőségű emlékünkel, amely a tatárjárást megelőző idők egyik gazdag forrása. Valójában e nyelvemlék olyan monográfiát igényelne, amely a benne előforduló összes magyar szó komplex bemutatására vállalkozna. De ez a szókincs olyan hatalmas, hogy egy kutatónak akár több évtizedre szóló feladatot is adhat. Jellemző adalék, hogy K. FÁBIÁN ILONA 1994-ben ebből írván kandidátusi értekezését, eleve a helynevekre korlátozta vizsgálati körét, s így is csupán a C kezdőbetűs nevekig jutott el a rendelkezésére álló 200 lapos disszertációs keretben. Reméljük, hogy a kandidátusi értekezésben elkezdett monografikus feldolgozás folytatódik, és belátható időn belül be is fejeződik. Addig is haszonnal forgathatjuk ezt a kiadványt, amelyet a Szegedi Középkortörténeti Könyvtár sorozat fogadott be és gondozott. A szerző röviden így jellemzi művét: „A jelen kötetben e munkálatok azon eredményeit bocsátom közre, amelyeket az egyes helynevek szerint haladó monografikus feldolgozás első bekezdései tartalmaznak, vagyis a földrajzi nevek lokalizációját. Ez elengedhetetlen feltétele a nyelvészeti monográfia elkészítésének, ugyanakkor önmagában állva mint *történeti földrajzi* jellegű alkotás a történészek érdeklődésére is számot tarthat” (11—2).

A könyv négy egységből áll: 1. Bevezetés, 2. Adattár, 3. Térképek, 4. A rövidítve idézett munkák jegyzéke. Az első egység röviden ismerteti a forrás nyelvi, művelődéstörténeti jelentőségét, helyesírási sajátosságait, az elveszett eredeti és a XVI. századi nyomtatott kiadás viszonyát, a kikövetkeztethető hibák típusait. Tömör összefoglalást olvashatunk a szórványemlékek feldolgozásának múltjáról, és megtudhatjuk, hogy a szerző ebben a műfajban legtöbbször BÁRCZI GÉZÁTÓL, a Tihanyi Alapítólevél monográfusától tanult. A jelen feladat azonban elsősorban történettudományi (középkortörténeti, történeti földrajzi) felkészültséget kívánt, s mint az Adattár aprólékos, gondos mérlegelései és döntései bizonyítják, a nyelvész alapképzettségű szerző ezen a területen is szépen megállta a helyét.

A Váradi Regestrum persze sokszor állítja megoldhatatlan feladat elé a nevek lokalizációjával foglalkozó kutatókat, hiszen számos olyan helynév található benne, amelynek első és egyetlen előfordulását e nyelvemlék adja. Későbbi adatok hiányában gyakran az olvasat, a névbe rejtett szó kibontása is bizonytalan vagy lehetetlen (nem is beszélve a XVI. századi kiadásban lappangó sajtóhibákról). Ugyancsak hibaforrást jelenthet annak megállapítása, hogy mi tekinthető helynévnek és mi nem. Erről a kérdésről az onomasztikai módszertan számára is tanulságos eseteket olvashatunk a bevezetőben. Az itt felvonultatott érvrendszer logikus, elfogadható, bár — mint a szerző megjegyzi — olykor szükségszerűen önkényes. A személynéveket tartalmazó latin nyelvi szintagmákat például általában helynévi értékűnek tekinti (tehát regisztrálja), feltéve, ha a forrás azt nem tanúsítja, hogy a szóban forgó ember még élő, kortárs személy. A kritérium világos, de tudván tudjuk, hogy érvényesíthetősége mennyire esetleges az idevágó adalékok rendszertelensége miatt. Azt is tudjuk, hogy a köznév → tulajdonnév, illetve a laza szintagma → szilárd szóösszetétel váltásnak sokszor mennyi tényezője van, és akár több emberöltőn vagy évszázadon át is elhúzódhat. A kései utókor tudósának azonban az akadályok ellenére is — a lehetőségekhez mérten — véleményt kell nyilvánítania. A fenti érvelést példázza a 92. jogeset (*de predio Athile* ‘Athila prédiума(ról)’ minősítése: „Ezt a szintagmát is kénytelen voltam szókapcsolatnak és nem

megszilárdult helynévnek tekinteni, ugyanis a jogesetben *Athila* élő személyként fordul elő, továbbá a nevével jelzett prédium e néven a továbbiakban nem szerepel, ...” (15). (Vajon mi lett volna a besorolás eredménye, ha ez a fordulat néhány évvel később egy másik jogesetben mégis előbukkan?)

Az Adattár, mely 43 megye (ill. ispánság) 711 helynevét közli, a következőképpen épül fel. A betűrendbe szedett szócikkek élén áll az eredeti névalakkal azonos címszó; több, azonos helyre vonatkozó adat közül a sorrendet az időrend döntötte el. Az alakváltozatokra és a javított névalakokra utalószók hívják fel a figyelmet. A helynév előtt álló dátum a jogeset idejére, a név utáni szám a jogeset sorszáma utal (a KARÁCSONYI—BOROVSKY-féle kiadás alapján). A címszó után megtalálható a jelölt objektum minősítése (pl. prédium, falu, sziget stb.), a szócikk végén pedig az, hogy az adott hely melyik Árpád-kori megyében volt. Ha egy település ma is létezik, természetesen erre is található utalás. Itt jegyzem meg: kár, hogy nem készült olyan névmutató, amely a mai településnevek szerint utalózná az adattárat. (Tudjuk, legtöbb kutató csak bizonyos általa kiválasztott helynevek vagy települések után érdeklődik, és nem biztos, hogy könnyen eligazodik a sokszor problematikus olvasatú, ill. később megváltozott ómagyar adatok között.) A szócikk törzse közli a lokalizációra vonatkozó településtörténeti szakirodalmat, illetőleg az idevágó filológiai problémák taglalását. Az Adattár ezen szakaszai adják a könyv „lelkét”; egyes tételeit a részletes elemzők helyenként nyilván korrigálják vagy vitatják majd, összességében azonban megállapítható, hogy széles tájékozottságra épülő, gondosan összeállított kislexikonról van szó.

Szemlém végén néhány kérdés, megjegyzés az Adattár rendjét követve (lapszámok helyett itt a szócikkek sorszáma hivatkozik). 183. *Erdei* nevű falu adatai között *Ereded* alakú is előfordul, amelyet a szerző hibás alaknak gondolván szintén *Erdei*-re javít. Ha az adott formákat *Erdej* (> *Erdé*), illetve *Ereded* hangalakokkal olvassuk, szükségtelen betűhibát föltennünk, mivel az *Ereded* forma az *Erdej* főváltozat szabályos *-d* képzős származékának tekinthető, vö. pl. a 145. alatt: *Curu*, *Curru*, *Kuru* stb. ~ *Curud*. (Persze a szóvégi *i* nemcsak kettőshangzó eleme lehet, hanem önálló képző is.) — 338. *Ladan* ‘Jászládány’ adatai között szerepel a ligatúra *Ladā* is, melynek „feloldása *Ladan*, *Ladam*”. Az igaz, hogy nazális mássalhangzókat tartalmazó szavak rövidítéseiben egy *ā* betű alkalmas mind *an*, mind *am* eredeti kapcsolatok tükröztetésére, de egy adott szóban ez a kétféle lehetőség szinte mindig egyre szűkül. Esetünkben tehát *Ladam* alakot felvenni inkább zavaró, mint segítő mozzanat. Ugyanígy gondolom a 686. *Zarād*, 711. *Zūuchy* feloldását is: a helyes forma a *Zarand* ‘Zaránd’ és *Zunuchy* ‘Szónoki = Szolnokpuszta’, az *m*-es megoldásokat — etimológiai alapon is — kizárhatjuk. — A 447. sz. szócikkben *Répáskeszi* (Nagyszalonta mellett) 1220. évi adata *Qezy*. Ez az írásmód semmi szabálytalant nem tartalmaz, s bár nem tartozik a legtipikusabb megoldások közé, jól beleillik a kor hangjelölési szokásaiba. A szomszédos 476. sz. szócikkben a nagyon hasonló *Qecy* — GYÖRFFY nyomán, feltételesen — *Kércspusztával* azonosított. Tekintettel arra, hogy a korai ómagyar írásbeliségben a *c* betű (magas magánhangzó jele előtt) gyakran *sz* hangértékű, ebben a szórványban is okkal tehető fel olvasati lehetőségként a *Keszi*. (A lokalizáció ennek függvényében is megvizsgálandó.) — 569. „1226: *Sucoroi* [település] (343). Ismeretlen. Esetleg mai megfelelője lehet: *Sikló* (Zaránd m.)”. Az íráskép alapján a legkézenfekvőbb olvasat *Sukoroi* ~ *Sukoró*. Ilyen helynevek többfelé is kimutathatók, de az is lehet, hogy elpusztult településről van szó.

BÁRCZI GÉZA közel fél évszázaddal ezelőtt sajnálkozással állapította meg, hogy szövegméleinkből igen kevés részesült eddig alapos tárgyalásban. Ez a helyzet azóta sem változott lényegesen, de a Váradi Regestrum feldolgozásában (s az utóbbi időben Anonymus neveinek magyarázatában) nagyot léptünk előre.

3. Az ómagyar helynévkutatás új bázisa most a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Magyar Nyelvészeti Tanszékén van kialakulóban. A névkutatás eddig is a debreceniek egyik erőssége volt, gondoljunk csak a szépen sorjázó szabolcs-szatmári helynévkötetekre, illetve az új

névgyűjtemények alapján elkészült feldolgozásokra (pl.: HOFFMANN ISTVÁN, Helynevek nyelvi elemzése. Debrecen, 1993.; KÁLNÁSI ÁRPÁD, Szatmári helynévtípusok és történeti rétegződésük. Debrecen, 1996.; stb.). Hoffmann Istvánnak a debreceni magyar nyelvészeti tanszék élére kerülésével újabb lendületet vettek a helyi onomasztikai kutatások, azon belül is a súlypont a történeti helynévkutatásra tevődött át. Sikeres pályázatokkal is megtámogatva névtani kutatócsoport szerveződött, amely célul tűzte ki azt, hogy GYÖRFFY GYÖRGY Árpád-kori történeti földrajzára alapozva módszeresen és sokoldalúan feldolgozza a korai ómagyar kor helynévanyagát. A kutatócsoport először egy eddig elhanyagoltabb kört, a mikrotoponimákat vette célba, és olyan vállalkozást indított el, amely a GYÖRFFY-féle történeti földrajz nem címszóként adatolt (tehát nem településnévi) anyagát teszi közzé a korszerű adattárak követelményeinek megfelelően. A sorozatnak, amely a „Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból” címet viseli, most vehettük kézbe az első kötetét (az Abaújtól Csongrádig terjedő 15 vármegye, ill. vidék anyagát). Mindez — amint a 4. lap felcíméből kiderül — egy nagyobb keretbe is beilleszkedik, amelynek címe: „A Magyar Névértéktár Kiadványai”. (Ennek második darabjáról alább, a 4. pontban ejtünk szót.)

A közlétezők az előszóban hangsúlyozzák a helyneveknek a korai magyar nyelvtörténet — mindenekelőtt a hang- és alaktörténet, szókinccstan, helyesírástörténet, nyelvjárástörténet — feltárásában nélkülözhetetlen szerepét. A névtani problematikán belül kiemelik a névföldrajzban és a helynévtipológia továbbfejlesztésében rejlő lehetőségeket. A főleg határjárások okleveles rögzítése során fennmaradt mikrotoponimák (ill. részben bizonyos makrotoponimák, pl. tájnevek) sok belső keletkezésű közszavunkat őrizték meg viszonylag jól felismerhető, jól elemezhető formában. Ezeket is a teljesség igényével tartalmazza GYÖRFFY GYÖRGY idézett műve, amelynek a közelmúltban látott napvilágot a IV. kötete. A nyelvtörténészek eddig is sokat merítettek ebből a kincseshányából (l. pl. a TESz. sűrű hivatkozásait), de egy-egy nagyszabású tervmunka cédlagyűjteményén kívül az egyénileg kutatók csak az úgynevezett „vadászó” módszerrel nyertek adatokat GYÖRFFY kötetéből. Aki próbálta már az efféle vadászatot, tudhatja, hogy ebben a sűrű rengetegben órákon át lehet bolyongani úgy, hogy épp az általunk áhított „vad” (= adat) nem akad puszkavégre. Vagy éppen sikerül ugyan adatokat gyűjteni, de az egész korpusz ismeretének hiányában nehezen lehet megnyugtató rendszertani megállapításokat tenni, mert nem ismerjük a valós arányokat.

Nos, az ismertetendő mű épp ezeket az akadályokat igyekszik elhárítani, azaz minél sokoldalúbban felhasználható anyagot kínál megbízható formában, a teljesség igényével. Az adattár GYÖRFFY történeti földrajzának megyebeosztását követi, megyénként közli külön-külön a szótárra szerkesztett mikrotoponimákat. A szócikkek élén áll a címszó mai vagy kikövetkeztetett ómagyar alakban, majd helymegadás következik értelmezőjelek között; ezt követik a betűhű névalakok évszámmal, (szükség szerint) kontextussal, forrásmegjelöléssel.

„Egyes történeti adatok után szögletes zárójelben megadjuk a korabeli ejtést tükröztető formát” — írják a szerzők (Helynévtörténeti adatok... [HA.] 14), majd részletesen felsorolják azokat az eseteket, amikor az olvasatmegadás szerintük fölösleges, mellőzhető. Az olvasatok közlése természetesen hasznos vállalkozás, de bizonyos veszélyekkel jár, hiszen számos vitatható vagy szükségszerűen tökéletlen megoldást szülhet. Érzik, tudják ezt a közlétezők is, mert elismerik: „Az olvasatok — a korai ómagyar kori hangjelölések bizonytalanságai és a korabeli magyar nyelv területi eltérései miatt — gyakran több változatban is megadhatók lennének” (uo.). Majd így folytatják: „Olvasati változatokat azonban csak viszonylag ritkán adunk meg...” Minden lehetséges olvasatot feltüntetni természetesen túlzó, illetve hiábavaló törekvés lenne, de ha már vállalkozunk az olvasatokkal való bibelődést, érdemes egy kicsit részletesebben, alaposabban kidolgozni őket; pl. „**Ányás** ...1330: *Anus* [an(y)us]” ~ [ányos] 59; „**Éger** 1274: ... *egur* [egür]” ~ [egör, ēgör, égör stb.] 59; „**Eresztvény** 1. ... 1231: *Eresteun* [ereszteüny]”: ez hangtörténetileg nehezen védhető olvasat, inkább emendálást javaslok: ɔ: *Erestuen*. — A szócikkek között a lexikográfia követelményeinek megfelelően utalószók segítik a tájékozódást.

Jó szolgálatot tesznek a szótári egységek után megyénként beiktatott térképek. Ezek szintén GYÖRFFY történeti földrajzán, az ott közölt térképeken alapulnak. Külön vázlat ábrázolja a településnevek, külön a mikrotoponimák elhelyezkedését, és szükség szerint vízneveket bemutató lap is készült. Ugyancsak nagyon hasznosak a kötetvégi mutatók: név- és szóalakmutató, címszó- és névelemmutató, névvégmutató. Különösen az utóbbi kettő felbecsülhetetlen segítséget nyújt a morfematika és a szókincs kutatóinak, mivel az összetételi utótagokat és a toldalékmorfémákat is könnyen hozzáférhetővé teszi. (Névvégmutató helynévtárak készültek már a hazai onomasztikában — I. pl. HAJDÚ MIHÁLY, Az 1773. évi Helységnévtár névvégmutató szótára. MND. 74. sz. Bp., 1987., uő., Az 1873. évi Helységnévtár névvégmutató szótára. MND. 81. sz. Bp., 1989. — de ez a feldolgozási mód korántsem tekinthető általánosnak.)

Az igényesen és gondosan összeállított, ízlésesen kivitelezett kötet kevés kívánnivalót hagy maga után; néhány megjegyzésem a fentiekén kívül a következő: Ha az 1075/+124/+217: *Nandirdi* adatot (HA. 106) — helyesen — *Nándordi*-ként címszavasították, talán indokolni kellett volna, hogy a hasonló +1037/[1240 e.]/+330 (stb.): *Nandur*, ill. 1075/+124/+217: *Nandurtou* (uo.) neveket miért *Lándor* és *Lándor-tó* címszókkal vették fel szótárukba. (Mert később ilyen irányba fejlődtek?) — Nem világos, hogy a GYÖRFFY által *Szond*, *Bel-*, *Kül-* és *Savonca* (*Savnica*) szócikkében (1: 236) közölt 1192/374/425: „t. *Peteu* (*Petcu*) et *Porbozseleu* (*Porbozsclo!*)” részletből miért csak az utóbbi adatot (*Porboszló*: HA. 40) vették fel, azaz a *t[erra] Petcu* ‘Petkü földje’ miért maradt ki (mindkettő személynévi alapú helymegjelölés). — A nem lokalizálható helységneveket jó lett volna a térképek melletti mutatók végén felsorolni. A bizonytalanul lokalizálható helységnevek — úgy látom — egyedi elbírálásban részesültek. Egy részük nem került térképre, más részük kérdőjellel fellelhető.

Megfontolandó, hogy bizonyos okleveles adatok nyilvánvaló betűhibáit (esetleg kérdőjellel) nem kellene-e javítani a szokásos módon. Például Alpárról való határjárás közlésében: „circa portum *Thurutru*” [ɔ: *Thurucru*], olv. *Türükrű* — **Török ?-rév** (HA. 107) szócikkében (vö. később: „in portu *Thicie Thewrewk*”: Gy. 1: 891); „stag. *Harisci*” [ɔ: *Haristi*], olv. *Harishti* — **Haraszti ?** (HA. 105) szócikkében (vö. később: *Haryzthy*). Ugyanitt a *Torcull* helynév szintén gyanús, és ha a fenti példákkal is illusztrálható *t* ↔ *c* rontásokat figyelembe vesszük, ez a szórvány aligha olvasható *Tarcal*-nak (HA. 107), a ɔ: *Corcull* v. *Corcule* javítás után inkább egy *Körkül(e)* hangalakkal számolhatunk, vö. a későbbi *Kwrkwle* adatot (uo.). Az oklevél „ad fl-m *Vtal*” adatát feltehetően *Vcal*-ra kell javítanunk (HA. 107), később így is jelenik meg (talán összefüggésbe hozható az *Ug(-ér)*, víznév, ill. *Ug* helységnév korai *k*-s változataival, vö. Gy. 1: 906).

Kívánom, hogy a további kötetek is hasonlóan magas színvonalon mihamarabb a szakemberek kezébe kerülhessenek.

4. A debreceni névtani műhely legfrissebb kötete az Árpád-kori Győr vármegye településneveinek nyelvészeti elemzését tartalmazza. Amint a 4. lap szövegéből kiderül, e munka első változatát a szerzők, a KLTE hallgatói országos tudományos diákköri pályaműként készítették, és vele 1997-ben első díjat nyertek. Bárki, aki kézbe veszi és elolvassa ezt a könyvet, megerősítheti a zsűri döntésének jogosságát: a maga nemében kitűnő dolgozatról van szó. Hadd kockáztassak meg egy szubjektív megjegyzést is: azok a fiatalok, akik már egyetemi hallgatóként ilyen szép produkcióra képesek, nagy jövő előtt állnak!

A kötet két fő pilléren áll: az első nagy egység az Árpád-kori Győr vármegye településneveinek történeti-etimológiai szótára, a második a nevek tipológiai rendszerezése. A történeti-etimológiai szótár névtörténeti anyagát GYÖRFFY GYÖRGY Árpád-kori történeti földrajzának második kötete (ebben Győr vm.) szolgáltatta. Tudjuk, a debreceni névtani munkaközösség már a második GYÖRFFY-kötet feldolgozásán fáradozik, így a makro- és mikrotoponimák analízise most jól kiegészítette egymást. Az etimológiai egységek — természetesen — erősen támaszkodnak a FNSz. megállapításaira, de tudjuk, hogy KISS LAJOS kiváló szótára főleg a mai helynevek

magyarázatára összpontosít, sok Árpád-kori nevet (főleg a kihaltakat) mellőzni kénytelen. A szerzők itt egyéb szakirodalom alapján alakítják ki a véleményüket — igen meggyőző módon. Nagyon ügyesen alkalmazzák például KISS LAJOSnak egy másik művét a névalakulási módokról (KISS, Földrajzi neveink nyelvi fejlődése. NytudÉrt. 139. sz. Bp., 1995.), a Történeti Nyelvtan idevágó fejezeteit, valamint a TESz.-t és az EWUng.-ot. Ha kell, bátran vitába szállnak neves szakemberekkel, és kellő magabiztossággal, az elbizakodottságot mégis kerülve védik álláspontjukat. Szakirodalmi tájékozottságuk a könyv minden fejezetében meglepően széles körű és naprakész: számos 1997-ben megjelent műre is hivatkoznak (pl. KissEml., Honfoglalás és nyelvészet stb.). Állandó „bibliájuk” HOFFMANN ISTVÁN könyve, „A helynevek nyelvi elemzése” (1993.); ez a mű különösen a második, tipológiai fejezet kiépítésében tesz nagy szolgálatot, de a tudománytörténeti bevezetőre is jótékony hatást gyakorol.

Külön tanulmány tárgya lehetne az elvi-módszertani kérdések megvitatása. Túlzottan egyoldalúnak tartom például a szerzőknek ezen megállapítását: „úgy véljük, nem ésszerű a mai — igen eltérő keletkezési idejű — nevek mögött valamiféle rendszert keresni. Bár regisztrálni lehet, hogy ezek hogyan sorolhatók csoportba, mégis fontosabb, hogy ... miért olyanok a mai nevek, amilyenek” (71—2), illetve kissé elfogultnak tartom a következőt: „az ÖRDÖG által kezdeményezett újabb, megyéket feldolgozó tipológiák ... is alapvetően egyszintű rendszereket alkalmaznak” (76) a HOFFMANN-féle többszintű helynévtipológiával szemben. ÖRDÖG viszont a szerzők állításával szemben határozottan elkülöníti rendszerében a névadás *i* n *d* í *t* é *k* á *n* a *k* és *n* y *e* l *v* i *e* s *z* k *ö* z *e* *i* *n* e *k* számbavételét, nevezzük így: a szemantikai és morfoszintaktikai szinteket. Magyarán: ez minimálisan kétszintű rendszer, ha a további alosztályoktól eltekintենk is (igaz, nem olyan differenciált, mint a HOFFMANNÉ). Én mégis azt mondom, a puding próbája az evés: ha jó egy tipológia, adekvát a nyelvi leírás, az nagyobb súllyal esik a latba, mint a „bizonyítvány” megmagyarázása. Márpedig a BÉNYEI—PETŐ-féle tipológia átgondoltnak látszik. Sőt, valamivel több is, mint a HOFFMANN-módszer másolása, adaptálása, mivel egy ponton, a szerkezeti változással alakult nevek csoportja kapcsán megpróbál továbblépni elődje megoldásain. — A két nagy egységet hasznos segédletek kísérik: névalakmutató, táblázatok, térképek, irodalomjegyzék.

Végezetül, de nem utolsósorban hadd dicsérjem a kötet lektorát, JAKAB LÁSZLÓT és a szakmai irányítót, HOFFMANN ISTVÁNT. Kezük nyoma a mű minden oldalán ott van; ez nemcsak a szakmai gondosságon, hanem a rendkívül precíz és ízléses szerkesztésen is meglátszik. Fogadják ők is őszinte gratulációmat.

JUHÁSZ DEZSŐ